

Bebyggelse merket med oransje er bygninger som har vært tilknyttet virksomhetene ved Fallselva.

KVERNBRUK

Det har høyst sannsynlig vært flere kvernbruk her nederst i elva. Eiendommen Eidsfoss, som hadde fallrettighetene på sørsiden, hette opprinnelig Kvernerud under Hvalby, og står i 1752 oppført med to kverner og i 1861 med møllebruk. Ringstad, som eide nordsiden, hadde samme muligheter.

KVERNBRUKET MIDTHUSET

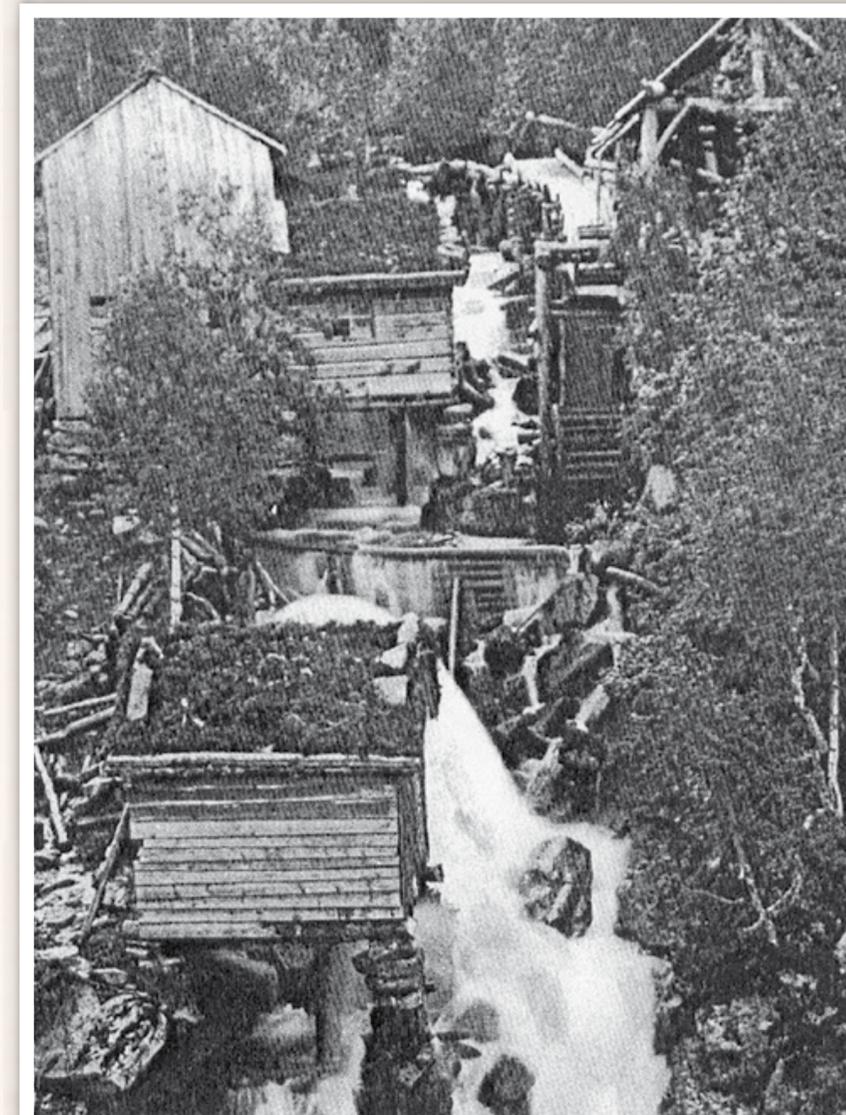
I 1734 får Gudbrand Larsen Skute og Knut Larsen Ringelien bygselsessedel på et kvernstøe på Ringstads grunn. Dette kvernbruket går senere under navnet Midthuset og alt tyder på at det ligger på eiendommen Holmen, hvor vi nå befinner oss. I 1841 blir Midthuset solgt av Skute til Jacob Olsen Holmen, som da var eier her. Dette kvernbruket følger eiendommen gjennom ulike eiere framover i tiden og ser ut til å være grunnlaget for den første mølledrift knyttet til eiendommen Holmen.

BELIGGENHET

Beliggenheten er ikke lett å fastslå. Navnet tilsier at det har ligget kvernbruk på begge sider av elven. Holmen hadde fallrettighet fra Mølledammen (post 16) til elvas utløp i fjorden. Under muren nedenfor oss (se bilde under til høyre), ser vi munningen på ei renne som, i følge muntlige kilder (Rolf Magnussen), høyst sannsynlig har gitt vannkraft til et vasshjul eller en kvernkall (post 13) for drift av kvern. Han mener at renna er bygd før forstøtningsmuren mot tømmer, som kom rundt 1885. Kanskje lå kvernbruket Midthuset her.

Til eiendommen hørte også ei sag. Kanskje drevet av samme vasshjul. En må regne med at det har ligget kverner flere steder og på begge sider langs disse nederste fallene.

Dette fotoet fra Nordfjord, hentet fra boka "Vår gamle bondekultur", illustrerer hvordan det kan ha sett ut her for mange år siden. Bildeteksten gir oss ytterligere informasjon: "Ved elver og bekker kunne det ligge kverner på rad. Stedet hvor kverna lå, kaltes et kvernstøe. Å eie et slikt sted var en rettighet som folk holdt på, og det kunne være gjenstand for kjøp og salg. På bildet ser vi to kverner til venstre for elven. På høyre siden ligger en sag."

Livet langs Fallselva

Mølleområdet vestfra 1964. Vi ser møllebygningen øverst med turbinhus og agnhus på sørsiden. Vinkelbygget nederst mot vannkanten er frørensieriet, det siste bygget som ble revet. Tømmerbygningen på tvers ovenfor mølla, er garverbygningen som fortsatt står (2013). Bygningen ved vannkanten helt til venstre i bildet, er potetkokeriet.

Bildet utlånt av Rolf Magnussen

